

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	314
Land:	Tyrkiet
Kilde:	Det svenske Regeringskansliet
Titel:	Utrikesdepartementet. Mänskliga rättigheter i Turkiet 2010
Udgivet:	7. juli 2011
Optaget på baggrundsmaterialet:	23. januar 2012

REGERINGSKANSLIET

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Turkiet 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Den enskilt starkaste drivkraften för stärkta mänskliga fri- och rättigheter i Turkiet är de tydliga krav som ställs i förhandlingarna om Turkiets anslutning till EU. Under de senaste åren har en lång rad reformer genomförts, huvudsakligen som ett direkt resultat av EU-processen. Delar av lagstiftningen har reviderats i linje med EU:s regelverk. Det arbetet fortsätter, om än i långsammare takt.

I september antogs en revidering av ett tjugofemtal artiklar i konstitutionen efter en folkomröstning. Bland de större förändringar som då beslutades märks inrättandet av en ombudsmannainstitution, förändring i sammansättningen av konstitutionsdomstolen samt överstyrelsen som utser åklagare och domare, möjlighet till positiv särbehandling av särskilt sårbara grupper i samhället, ökad rörelsefrihet för turkiska medborgare samt hävd immunitet för kuppmakarna från 1980. Därutöver har möjligheten för militära domstolar att ställa civila inför rätta tagits bort. Reformpaketet har välkomnats av EU som ett steg i rätt riktning.

Det återstår dock en hel del arbete innan den turkiska konstitutionen liksom rättsväsendet i övrigt har uppnått EU-standard. Det finns idag, i såväl konstitutionen som strafflagstiftningen, en tendens att skydda staten snarare än att skydda individen från övergrepp från staten, ett resultat av att nuvarande konstitution författats av generaler efter en statskupp 1980. Regeringen har aviserat planer på att efter parlamentsvalen 2011 lägga fram en ny konstitution som uppges syfta till att säkerställa respekt för mänskliga fri- och rättigheter samt garantera individens rättigheter. En utmaning är att nationell konsensus om reformpolitikens färdriktning saknas. Den inrikespolitiska situationen präglas av djupa motsättningar och maktkamp mellan det moderata

värdekonservativa regeringspartiet AKP och partier som anser sig företräda republikens sekulära grundvalar.

Det finns uppgifter som tyder på att fall av misshandel, illabehandling och tortyr i samband med gripanden förekommer. De grövre metoder som tidigare brukats har dock i stort försvunnit. Kritik framförs om att beslut om häktning kan fattas på vaga grunder samt att långa häktningstider i vissa fall används medvetet som en typ av bestraffning och avskräckning.

Det finns ett stort utbud av tidningar, samt radio- och tv-kanaler, och bredden av åsikter inom media är stor. Det är numera vanligt att debattera tidigare tabubelagda frågor, på bästa sändningstid, såsom minoriteters rättigheter och den kurdiska respektive armeniska frågan. Det är inte längre förbjudet att uttrycka och sprida tankar och idéer på andra språk än turkiska.

Yttrandefriheten kan dock inskränkas med hänsyn till statens integritet. Man förbjuder inte längre publicering av material på andra språk än turkiska, men publicering av material som hotar statens integritet kan föranleda åtal, publikationer kan konfiskeras och utgivning av tidskrifter suspenderas.

Möjligheterna att utanför det politiska livet använda andra språk än turkiska, såsom kurdiska, har gradvis förbättrats. Sedan ett flertal år har privata kurdiska tv- och radiostationer möjlighet att sända på kurdiska och under förra året grundades en statlig tv-kanal som sänder dygnet runt på kurdiska. Det är numera tillåtet att använda kurdiska under valkampanjer. Däremot är det fortfarande förbjudet att använda andra språk än turkiska i andra politiska sammanhang, exempelvis i parlamentet.

Strafflagstiftningen innehåller artiklar som ger utrymme för bred tolkning i syfte att skydda statens integritet eller beivra förolämpningar av staten, dess högsta företrädare, institutioner och den turkiska flaggan. Sedan ändring har gjorts i strafflagens artikel 301 (förolämpning mot den turkiska nationen) har åtal med hänvisning till denna artikel drastiskt minskat. Ett stort antal journalister har åtalats och/eller häktats för andra brott som i EU-länder skulle falla under yttrande- och tryckfrihetslagstiftning. Häktningar har inte minst fortsatt att ske i den s.k. Ergenekon-utredningen under 2011, vilket har lett till starka inhemska och internationella reaktioner. Premiärminister Erdoğan har uppmanat till bojkott av vissa tidningar han anser vara mindre trovärdiga. Över 5000 webbsidor är blockerade efter domstolsbeslut.

Debatten om minoritetsrelaterade frågor och kulturella rättigheter har fördjupats genom några övergripande initiativ. Regeringen har initierat en process kallad den ”demokratiska öppningen” med det angivna syftet att nå en lösning bland annat på kurdfrågan genom stärkta språkliga och kulturella rättigheter. Takten för genomförandet har inte varit så hög som från början

förespråkades. Många kurder lever fortsatt under svåra ekonomiska och sociala förhållanden och diskrimineras i fråga om åtnjutandet av kulturella rättigheter.

Trots en relativt god ekonomisk tillväxt lever runt 17 procent av befolkningen alltjämt i fattigdom. Detta drabbar inte minst barnen. En fjärdedel av alla barn lever under fattigdomsstrecket. Värst utsatta är flickor, speciellt på landsbygden och i synnerhet i de sydöstra delarna där gamla traditioner och feodalliknande samhällsstrukturer i kombination med en prekär säkerhetssituation hindrar utvecklingen. Läskunnigheten är lägre som ett resultat av att flickor inte alltid tillåts gå i skolan.

Våld mot kvinnor utgör ett stort problem. Kvinnor är tydligt under-representerade inom såväl politiken som arbetslivet. Andelen lönearbetande kvinnor i arbetslivet har minskat de senaste åren och är nu nere i 24 procent. Regeringen har dock i ökad utsträckning engagerat sig i olika projekt för att förbättra kvinnors och barns situation.

Sammantaget kvarstår ett antal reformer att genomföra samtidigt som utvecklingen går åt rätt håll. De senaste åren har respekten för de mänskliga fri- och rättigheterna gradvis stärkts och demokratiseringsprocessen fortsatt. EU-processen är och har varit instrumentell för att hålla trycket uppe i detta förändringsarbete.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Turkiet har anslutit sig till samtliga centrala konventioner om mänskliga rättigheter.

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, samt de fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD)*.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr, *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)*. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har ratificerats.

- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* samt de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter och om handel med barn och barnpornografi.
- Flyktingkonventionen, *Convention related to the Status of Refugees*, (tillämpningen begränsas dock till flyktingar från Europa) samt det tillhörande protokollet från 1966.
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*.
- Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), bl.a. dess sjätte och trettonde tilläggsprotokoll.

Turkiet har inte ratificerat tilläggsprotokollet till FN:s konvention mot tortyr, som man undertecknade 2005 eller konventionen mot påtvingade försvinnanden. Turkiet har inte undertecknat eller ratificerat Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (ICC), men har utfäst sig att ansluta sig i framtiden. Vissa ändringar i såväl konstitutionen som brottsbalken har gjorts för att möjliggöra detta.

Turkiet samarbetar med såväl Europarådets som FN:s övervakningskommittéer, specialrapportörer och representanter. Det finns en stående inbjudan till dessa. Under året har Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter besökt Turkiet. I FN:s MR-råds granskning av respekten för mänskliga rättigheter i Turkiet berördes bland annat följande frågor: minoritetsrättigheter, förhållanden i fängelser, våld mot kvinnor samt yttrandefriheten på Internet. Turkiet har agerat konstruktivt i processen.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Förhållandena i fängelser fortsätter att förbättras, men diskrepanserna är stora och mycket arbete återstår. Regeringens fängelsereformprogram har bland annat lett till utbildning och nyanställning av personal inom kriminalvården. Generellt råder dock brist på personal, inte minst inom ungdomsvården. Minderåriga separeras inte alltid från vuxna i fängelserna. Ett arbete för att skapa särskilda anstalter för ungdomsvård har inletts. Allvarlig kritik har riktats mot långa häktningstider och överbelastade fängelser. Ungefär 50 procent, ungefär 56 000, av alla frihetsberövade sitter häktade i avvaktan på rättegång eller slutlig dom (se avsnitt 5). För minderåriga är motsvarande siffra ca 80 procent.

Det finns uppgifter som tyder på att fall av misshandel, illabehandling och tortyr i samband med gripanden förekommer. De grövre metoder som tidigare brukats har dock i stort försvunnit. Rätten att få tillgång till en försvarare eller läkare tillämpas inte alltid. Åtal mot poliser, misstänkta för tortyrbrott, har lett till fällande dom i några fall, men det förekommer att polismål skjuts upp eller läggs ner på oklara grunder (se avsnitt 7). Turkiet samarbetar med FN:s kommitté för förhindrande av tortyr och samtycker till publicering av dess rapporter. Den av regeringen deklarerade nolltoleransen mot tortyr har lett till en gradvis minskande omfattning av tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Förbudet mot att använda något annat språk än turkiska i fängelser är upphävt. Det förekommer att den åtalade får föra sitt försvar på annat språk än turkiska, till exempel någon av de kurdiska dialekterna.

Efter fällande domar i Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg har Turkiet genom ett nytt system stärkt respekten för non-refoulment principen. Numera respekteras varje individs rätt att ansöka om asyl och få sin sak prövad.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet för brott i fredstid avskaffades år 2002, som en direkt följd av Turkiets EU-anpassning. Det hade då inte verkställts sedan 1984. Turkiet har ratificerat såväl det sjätte som det trettonde tilläggsprotokollet till den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Skyddet mot godtyckliga frihetsberövanden har stärkts genom reformer i såväl konstitutionen som straffprocesslagen och överensstämmer nu väl med internationell rätt. Men samma standard tillämpas inte i förhållande till terrorismrelaterad brottslighet. I dessa fall är det inte ovanligt att förundersökningsmaterialet hemligstämplas och undanhålles den åtalade och dennes försvarsadvokat fram till dess att åtal väcks. På grund av ett långsamt rättssystem kan det ta upp till flera år innan åtal väcks, särskilt vid massåtal. Kritik förekommer om att beslut om häktning kan fattas på vaga grunder samt att långa häktningstider i vissa fall används medvetet som en typ av bestraffning och avskräckning.

Den lagstiftning som reglerar statens rätt att hålla utlänningar i förvar i väntan på utvisning anses ha stora brister. Asylsökande som i avvaktan på utredning anvisas en bostadsort har inte rätt att lämna vistelseorten utan tillstånd.

Genom en revidering av konstitutionen, efter en folkomröstning hösten 2010, begränsades statens möjligheter att inskränka friheten att lämna landet. Detta är numera endast möjligt efter beslut av turkisk domstol.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Turkisk lagstiftning har genomgått omfattande reformer som ett led i EU-anpassningen. Åklagare och domare har genomgått utbildning i mänskliga rättigheter. Det finns dock åklagare och domare som aktivt motarbetar reformerna. Detta har sitt ursprung i en djupare motsättning och maktkamp mellan det moderat värdekonserverativa regeringspartiet AKP:s reformpolitik och personer som anser sig företräda republikens sekulära grundvalar.

Ändringar i konstitutionen, efter höstens folkomröstning, har stärkt parlamentets och presidentens befogenheter att utse ledamöter till konstitutionsdomstolen liksom presidentens möjligheter att påverka sammansättningen av den överstyrelse som utser domare och åklagare. Reformerna är inrikespolitiskt kontroversiella. Reformerna har dock välkomnats av EU som ett steg i rätt riktning. Kritik har riktats främst emot att justitieministeriet har möjligheter att påverka domstolsadministrationen samt åklagares och domares karriärer. Försvarsadvokater har inte samma status som åklagare och domare.

Allmänhetens förtroende för rättssystemet är relativt lågt. Domare är immuna från åtal, även vad gäller mutbrott. Immuniteten lyfts bara i undantagsfall. Antalet utredningar mot domare har dock ökat.

Turkisk lagstiftning, inte minst strafflagstiftningen, når inte alltid upp till internationellt vedertagna legalitetsnormer. Lagrum är i vissa fall vagt formulerade och kan tillämpas mycket brett. Bland annat gäller detta antiterrorlagstiftningen.

Turkiet har utfäst sig att bevilja resning i mål som man förlorat vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna. Det har stadgats att turkiska internationella åtaganden vad gäller mänskliga rättigheter har företräde framför nationell rätt. Domare hänvisar i sina domar allt oftare till internationella konventioner om mänskliga rättigheter och Europadomstolens rättspraxis, till exempel skydd för HBT-organisationer. Europarådets sjunde rapport om genomförande av domslut i Europadomstolen från november kritiserar dock Turkiet för bristande genomförande av de mål man förlorat.

Inom rättsväsendet arbetar man för att minska den långsamma gången i rättsprocesserna. Med tekniskt bistånd från bland annat Sverige pågår ett

arbete för kompetensutveckling inom rättsväsendet. Den turkiska regeringen har även lanserat en nationell handlingsplan för genomförandet av en rättssektorreform som ett led i EU-anpassningen. Målsättningen är att demokratisera och effektivisera rättsväsendet. Det kan noteras att Turkiet ligger längre fram än exempelvis Sverige vad gäller möjligheterna för den enskilde att följa sitt ärendes gång genom rättsprocessen med hjälp av modern informationsteknik, som Internet och SMS.

Regeringen har instiftat MR-nämnder över hela landet med uppgift att ta emot klagomål om kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Dessa är inte oberoende i förhållande till staten och präglas av bristande resurser.

En av de reformer som röstades igenom vid folkomröstningen tidigare i år möjliggör införandet av en ombudsmannainstitution, vilket utgjort ett EU-krav. Turkiska myndigheter har kontaktat Sverige för samarbete kring utformandet av denna institution. Ett lagförslag om inrättandet av ett oberoende MR-institut har överlämnats för behandling i parlamentets konstitutionsutskott.

7. Straffrihet

Parlamentariker åtnjuter immunitet från alla former av civil eller straffrättsliga åtgärder, något som på senare tid alltmer kommit att ifrågasättas.

Dom har fallit i ett uppmärksammat fall om en ung man som avled av skador han fått i häktet. Domstolen dömde tre fängelsevakter och en biträdande fängelsechef till livstids fängelse för mord. Därutöver dömdes tre poliser till längre fängelsestraff. Detta var första gången seniora tjänsteman inom kriminalvården fällts. Trots en stegvis förbättring förekommer kritik om att myndigheterna ej med tillräcklig kraft tar sig an problemen på ett systematiskt sätt. Enligt det turkiska parlamentets kommitté för mänskliga rättigheter leder fortfarande få anklagelser mot polis för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling till fällande dom.

Hedersrelaterade brott utreds inte alltid på ett tillfredställande sätt, även om det numera förekommer en öppen debatt om problemet.

Arbetet på en ny lag om inrättandet av en mekanism för att föra fram klagomål riktade mot polisen har initierats. Förra året infördes bestämmelser om att poliser vid demonstrationer bör bära numrerade hjälmar i syfte att förenkla för individer att framställa klagomål mot en enskild polismans agerande. En ändring i konstitutionen har hävt immuniteten för de som genomförde militärkuppen 1980. Under året har även det första åtalet mot turkiska säkerhets-

styrkor anklagade för ett flertal summariska avrättningar under 1990-talet inletts.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet med mera

Enligt konstitutionen råder yttrandefrihet. Det finns dock vissa undantag, framför allt med hänvisning till statens säkerhet och integritet. Strafflagstiftningen innehåller artiklar som ger utrymme för bred tolkning i syfte att skydda statens integritet; eller beivra förolämpningar mot staten, dess högsta företrädare, institutioner och den turkiska flaggan. Tolkningsutrymmet, samt otvetyligheter i lagtexterna, kan göra det svårt att förutse lagens tillämpning, vilket kan strida mot de av Europadomstolens krav för tillåtna inskränkningar av yttrandefriheten.

Efter hårt tryck från såväl det civila samhället som EU reviderades artikel 301 i strafflagen, som möjliggör åtal för brottet ”förolämpning mot den turkiska nationen”. Förändringen har lett till en betydande minskning av väckta åtal mot journalister eller andra personer som till exempel uttrycker synpunkter om den armeniska respektive kurdiska frågan samt militärens roll och agerande.

Det finns ett stort utbud av tidningar, samt radio- och tv-kanaler, och bredden av åsikter inom media är stor. Det är numera vanligt att debattera tidigare tabubelagda frågor, på bästa sändningstid, så som minoritetsrättigheter och den kurdiska respektive armeniska frågan. Risken för rättsliga ingripanden innebär dock att media ibland anses tillämpa viss självcensur. Tusentals åtal har väckts mot journalister som bland annat anklagas för att ha förolämpat politiker eller för att ha brutit förundersökningssekretessen. Häktningar har inte minst fortsatt att ske i den s.k. Ergenekon-utredningen under 2011, vilket har lett till starka inhemska och internationella reaktioner.

Premiärminister Erdoğan har uppmanat till bojkott av tidningar han anser vara mindre trovärdiga. Han uppmanade till bojkott av Turkiets största privatägda mediagrupp, Doğan-holding, efter att dess tidningar anklagat regeringspartiet för korruption. Skattemyndigheterna inledde en skatterevision av Doğan-gruppen vilket ledde till ett kvarskattekrav som översteg värdet på bolagen. En rättsprocess, som kan komma att leda till förlikning, pågår. Journalister har hävdat att utvecklingen lett till avskedanden av misshagliga kolumnister liksom viss självcensur bland chefredaktörer.

OSSE:s representant för mediafrihet har vid ett flertal tillfällen uttryckt oro över att cirka 5000 webbsidor blockeras. Ett tvåårigt förbud mot YouTube upphävdes denna höst.

Enligt konstitutionen råder föreningsfrihet. Det har blivit lättare att grunda föreningar och statens kontroll över deras verksamhet har reducerats. Antalet registrerade föreningar har ökat kraftigt under senare år. Det finns samtidigt uppgifter om att polisen, med hänvisning till allmän säkerhet, bevakar vissa organisationers sammankomster.

Demonstrationer får endast förbjudas om det föreligger fara för brott. Det förekommer att säkerhetsstyrkor och polis använder mer våld än nöden kräver i samband med demonstrationer, speciellt när demonstranterna saknat tillstånd. Det är ovanligt att representanter för dessa styrkor bestraffas för övervåld.

Den turkiska konstitutionen fastställer att Turkiet är en sekulär stat och att religionsfrihet råder. I stort respekteras detta också i praktiken. Spänningar kring religiösa frågor förekommer dock, inte minst mellan sunniter och den betydande minoriteten av aleviter. Detta har bland annat manifesterats i intoleranta, rasistiska, och främlingsfientliga uttalanden av vissa politiker och inom vissa medier. Under året har våldsdåd, såsom angrepp mot icke-muslimska trossamfund och dess medlemmar förekommit. Ett uppmärksammat våldsdåd, var mordet på den katolska biskopen i provinsen Hatay. Våldsdådet har fördömts av regeringen och rättegång pågår.

Den obligatoriska religionsundervisningen i grundskolor har enligt Europadomstolen bedömts strida mot Europakonventionen då den inte ansetts vara tillräckligt objektiv och pluralistisk. Turkiet har därefter förändrat innehållet i utbildningen. En livlig debatt huruvida detta är tillräckligt för att genomföra Europadomstolens domslut fortgår, särskilt inom alevitiska grupper.

Kvinnor får inte bära muslimsk huvudduk vid statliga universitet och många kvinnor utestängs därmed från högre utbildning, vilket har föranlett hetsiga debatter under flera år. Regeringen, som anser att detta är ett brott mot såväl rätten till utbildning som religionsfriheten, vill ändra konstitutionen och har utsatts för häftig kritik från de delar av samhället som ser sig som beskyddare av det sekulära arvet från republikens grundare Atatürk.

Endast vissa religiösa minoriteter (judar, grekisk-ortodoxa och armenisk-ortodoxa) erkänns i Turkiet i enlighet med den turkiska tolkningen av Lausannetraktaten från 1923. Detta medför svårigheter för andra icke-muslimska trossamfund, vilka saknar juridisk status och inte får bilda stiftelser och förvärva egendom. Utländska präster möter svårigheter att verka i landet.

Enligt turkiska myndigheter utgör aleviter de facto sunnimuslimer och aleviternas gudstjänstlokaler, cemevi, erkänns inte som sådana, utan ses som

kulturella centra. Därför kan man inte heller få tillgång till det statstöd som ges till sunniternas moskéer och imamer. Under året har regeringen tagit initiativ för att närma sig alevitiska samfund. Detta har dock mötts med misstänksamhet hos vissa grupper av aleviter.

En revidering av lagstiftningen om stiftelser, som till stor del reglerar religiösa samfunds (judiska, grekiska och armenisk-ortodoxas) möjligheter att verka, har ökat möjligheten att återfå egendom som tidigare konfiskerats av staten. Alla typer av egendom, såsom skolor och begravningsplatser, omfattas dock inte och inte heller egendom som av staten skänkts eller sålts vidare till tredje person. Det har även blivit lättare att bilda nya stiftelser och att utan förhands-tillstånd förvärva nya egendomar. Internationella aktiviteter och utländska donationer har också underlättats. Totalt har 108 stiftelser lämnat in ansökan om restitution av 1410 olika egendomar. Av dessa har 347 avslagits, 131 godkänts och 943 är under behandling. En av de egendomar som lämnats tillbaka är "barnhemmet" i Istanbul vars äganderätt i november återgick till det grekisk-ortodoxa patriarkatet efter en lång rättsprocess. Det pågår även ett antal rättsprocesser som involverar både assyr/syrianska individer och religiösa institutioner, till exempel beträffande klostret Mor Gabriel.

Under året har den turkiska regeringen för första gången givit tillstånd till genomförandet av symboliska gudstjänster vid det grekisk-ortodoxa klostret Sümela samt i den armeniska kyrkan Surp Haç på ön Akdamar som ligger i Vansjön i sydöstra Turkiet..

Det finns restriktioner för religiösa ledare beträffande utbildning och arbetstillstånd i Turkiet. Imam-väsendet är helt statskontrollerat. Den grekisk-ortodoxa kyrkan kräver att få återöppna det teologiska Halki-seminariet, men konstitutionen tillåter ej att utbildning av religiösa ledare sker på privata utbildningsinstitutioner. Regeringen har visat tecken på att vilja lösa frågan och olika alternativ för att kunna återöppna seminariet utreds.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

För att ett politiskt parti skall få platser i parlamentet måste det vara representerat i åtminstone hälften av alla provinser och en tredjedel av dessas distrikt och måste dessutom uppnå tio procent av rösterna på nationell nivå. Detta försvårar för mindre partier och partier som har en regional bas. Kvinnor är underrepresenterade i det politiska livet (se vidare avsnitt 14).

Den turkiska lagstiftningen ligger inte i linje med Venedigkommissionens principer om stängning av politiska partier. Kommissionen bistår Europarådets medlemsländer med att bland annat ta fram nya demokratiska författningar och erbjuda rådgivning i frågor av särskild betydelse för demokratisk utveckling. I

slutet av 2009 stängdes det kurdiska partiet DTP med hänvisning till att det hotat landets territoriella integritet. Under året gjordes ett försök att genom en ändring i konstitutionen begränsa möjligheterna att stänga politiska partier. Reformen röstades dock ner av parlamentet.

I början av året blev det genom en lagändring tillåtet för politiska partier att använda sig av andra språk än turkiska under valkampanjer. Därutöver genomfördes reformer för att öka transparensen vad gäller finansiering av politiska partiers och kandidaters valkampanjer.

Militären åtnjuter ett stort inflytande och förtroende i Turkiet i frågor som anses vara av betydelse för landets säkerhet. Enligt militärledningen innefattar detta bevarandet av statens sekulära karaktär liksom den territoriella integriteten (med särskild bäring på oron för kurdisk separatism). Militärens uttalanden på områden som går utanför ramen för vad som normalt är att betrakta som försvars- eller säkerhetspolitik har under det gångna året minskat, men fortfarande uttalar man sig om frågor som är att betrakta som regeringsmaktens område. Därutöver innebär höstens konstitutionella reform en begränsning av militära domstolars jurisdiktion. Möjligheten för militära domstolar att ställa civila inför rätta har tagits bort.

Presidenten har en kontrollerande funktion gentemot parlamentet och den exekutiva makten och har dessutom en omfattande utnämningssmakt, särskilt inom utbildnings- och rättsväsendet. Till skillnad från tidigare presidenter har den nuvarande ännu inte använt sin vetorätt, som innebär att han kan sända tillbaka ett av parlamentet antaget lagförslag för ny behandling.

I de sydöstra delarna av landet har under året ett flertal åtal mot kurdiska aktivister anklagade för brott under anti-terror lagstiftningen väckts. Totalt har runt 1 900 personer häktats varav bland andra 7 borgmästare. Det stora antal personer som häktats i kombination med långa häktningstider reser frågetecken kring respekten för yttrande- och föreningsfrihet samt rätten att fritt delta i det politiska samtalet.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Enligt officiell statistik är arbetslösheten i Turkiet kring 13 procent. Den faktiska siffran är sannolikt betydligt högre. Den informella sektorn är omfattande. Endast 24 procent av kvinnorna i Turkiet förvärvsarbetar, en klar minskning från 34 procent 1988. Motsvarande siffra för män är 72 procent. Hälften av de kvinnor som arbetar inom jordbrukssektorn (40 procent), arbetar

utan monetär ersättning i familj jordbruk. Andelen kvinnor i den offentliga sektorn understiger 20 procent. Antalet kvinnliga chefer i näringslivet ligger på drygt 10 procent varav vissa återfinns i nationellt framträdande positioner.

Arbetsvillkor och arbetsmiljö har på senare år förbättrats betydligt. Lagstiftningen täcker dock inte hela den turkiska arbetsmarknaden. Och många, främst de som arbetar inom den informella sektorn, saknar tillgång till sociala förmåner och lagskydd.

Turkiet har ratificerat centrala internationella konventioner och arbetstagare har enligt turkisk lag rätt att vara med i fackföreningar och får därför inte diskrimineras eller avskedas med anledning av detta. Det finns dock brister i lagstiftningen. Bötesbeloppen för arbetsgivare som inte respekterar rätten att gå med i facket är exempelvis för låga för att vara avskräckande. Vissa kategorier av arbetstagare undantas helt från dessa rättigheter. För statstjänstemän och vissa andra arbetsplatser såsom skolor och banker råder strejkförbud. Det finns ett allmänt förbud mot politiskt motiverade strejker, sympatistrejker, lockouter eller annan form av ”obstruktion”. Straffen för deltagande i olagliga strejker är höga. För förhandlingar om kollektivavtal krävs att fackföreningen representerar minst 10 procent av de anställda på arbetsplatsen. I praktiken är det inte ovanligt att arbetare som är fackligt anknutna eller bara kräver sina arbetsrättsliga och fackliga rättigheter avskedas eller trakasseras. Regeringen utarbetar för närvarande en ny arbetsrättslagstiftning som en del i EU-anpassningen.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälsovårdssektorn utgör cirka 5,5 procent av landets bruttonationalprodukt. Tillgången till och kvaliteten på sjukvården varierar beroende på ekonomiska förhållanden samt bostadsort. Hälsovårdssystemet, som tidigare varit komplicerat med olika system för olika grupper i samhället, har reformerats. Ett system med ”familjedoktorer” har introducerats och en jämnare indelning av befolkningen vid olika sjukhus har lett till en minskning av väntetiden och avsevärt förbättrat tillgången till sjuk- och hälsovård. Sjukförsäkringen är kopplad till förvärvsarbete. Andra alternativ finns för de som aldrig förvärvsarbetat. Informationen om dessa är dock bristfällig och tillgången för vissa grupper så som, funktionshindrade, mindre bemedlade och hushållsarbetande kvinnor är eftersatt, inte minst på landsbygden.

Enligt de senaste tillgängliga uppgifterna är barnadödligheten och spädbarnsdödligheten fortsatt relativt höga, men sjunkande. Extra satsningar har genomförts på området mödravård och barns hälsa.

12. Rätten till utbildning

Utbildning svarar för cirka 10,8 procent av landets BNP. Skolplikt råder från 6 till 14 års ålder. Undervisningen är kostnadsfri, men då en rad extra kostnader tillkommer anser sig en del föräldrar inte ha råd att skicka barnen till skolan. Regeringen har lanserat ett pilotprojekt vad gäller obligatorisk förskoleutbildning i 32 provinser. Enligt turkisk statistik har andelen barn i förskola ökat från 16 procent år 2007 till 39 procent idag. De flesta skolorna är privata.

Antalet barn i grundskolan, från 6 till 14 år, har också ökat och uppgår till cirka 98 procent. Det turkiska utbildningsdepartementet har utvecklat ett system för att förhindra tidiga avhopp. Lagen ger pojkar och flickor samma möjligheter, men drygt 200 000 flickor på landsbygden i åldern 11-14 år går inte i skolan, med analfabetism, och i förlängningen fortsatt fattigdom, som följd.

Vad gäller utbildning för barn över 14 år går kring 65 procent i skolan, (cirka 68 procent av pojkarna och 62 procent av flickorna). Cirka 26 procent av flickorna studerar vid högre lärosäten medan motsvarande siffra för pojkar är kring 29 procent.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Turkiets ekonomi utvecklas för närvarande väl med en prognostiserad tillväxt på cirka sex procent för 2010. Medelinkomsten i landet beräknades uppgå till 8 590 USD per capita förra året. Skillnaderna i levnadsstandard skiljer sig markant mellan olika befolkningsgrupper och regioner, där fattigdomen är störst på landsbygden i östra och sydöstra Turkiet. Cirka 17 procent av Turkiets befolkning lever under fattigdomsstrecket. De rikaste 20 procenten av befolkningen står för nästan hälften av konsumtionen, medan de fattigaste 20 procenten står för mellan fem och sex procent.

Turkiet hamnade på 83:e plats i UNDP:s Human Development Index för 2010. UNDP lyfter särskilt fram medellivslängden och antal utbildningsår per person som låga. Jämfört med OECD-ländernas snitt på elva och ett halvt år är det turkiska snittet på sex och ett halvt års utbildning bland det lägsta i OECD. UNDP noterar också en brist på överensstämmelse mellan kvinnors ställning i samhället och den allmänna utvecklingsnivån. Den höga tillväxten har ännu inte givit avtryck i ett ökat antal arbetstillfällen.

Den interna migrationen har inneburit en ökad marginalisering i storstädernas utkanter, vilket gjort dessa personer socialt utsatta, särskilt kvinnor och barn. Fattigdomsbekämpning har traditionellt betraktats mer som en fråga om välgörenhet än som en rättighetsfråga, men en viss förändring i attityderna kan skönjas.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

På lagstiftningsområdet är utvecklingen positiv. Sedan 2001 har kvinnan enligt civillagstiftningen samma rättigheter som mannen ifråga om äktenskap och barn. Den konstitutionella reformen som genomfördes under året stärker ytterligare kvinnors rättigheter genom att öppna upp för möjligheten till positiv särbehandling.

På många områden saknas antidiskrimineringslagstiftning och därmed möjligheter för kvinnor att söka gottgörelse med anledning av diskriminering till exempel i arbetslivet. I början av 2009 bildades ett utskott för män och kvinnors likabehandling i det turkiska parlamentet.

Våld mot kvinnor utgör fortsatt ett omfattande problem och otillräckliga åtgärder vidtas av regeringen för att förebygga våldet, lagföra förövarna samt ge skydd och stöd åt utsatta kvinnor. Enligt turkisk statistik utsätts fyra av tio kvinnor för våld i hemmet. Antalet kvinnojourer är fortsatt få. Detta trots att kommuner med en befolkning på över 50 000 personer enligt lag är skyldiga att inrätta jourer. Planen är att ett tiotal jourer skall öppnas varje år. Totalt finns 62 kvinnojourer varav 11 öppnades under 2010.

Skillnaderna mellan landsbygd och städer har minskat. Bristen på kunskap om gällande lagar är hög och många frivilligorganisationer och internationella organisationer arbetar därför med att medvetandegöra kvinnor om sina rättigheter. Det finns dock få statliga program för att hantera dessa problem, även om det politiska intresset har ökat.

Representationen av kvinnor i parlamentet har ökat efter det senaste parlamentsvalet, om än från en mycket låg nivå. Från att tidigare ha utgjort 4,2 procent av parlamentet (24 kvinnor) steg deras andel till 9,1 procent (50 kvinnor). Två kvinnor valdes också till vice talmän. Två medlemmar av regeringen är kvinnor och ansvarar för kvinnofrågor respektive utbildningsfrågor. I lokala och regionala församlingar utgör kvinnor mellan en och fem procent. Endast 0,9 procent (26 stycken) av borgmästarna är kvinnor.

Läskunnigheten är högre för män (drygt 96 %) än för kvinnor (knappt 90 %). Cirka 5 miljoner av den turkiska befolkningen på drygt 70 miljoner är analfabeter. Av dessa är drygt 4 miljoner kvinnor. I sydöstra Turkiet, där

patriarkala klanbaserade strukturer ofta råder, förvägrar familjen inte sällan flickor rätten till utbildning, vilket leder till markant lägre läskunnighet bland kvinnorna i sydöstra Turkiet än bland kvinnor i övriga delar av landet.

Arbetslösheten är högre för kvinnor än för män och många kvinnor på landsbygden utför obetalt arbete i familjejordbruk. Samtidigt är andelen kvinnor bland jurister, läkare och akademiker över 30 procent. Skillnaderna mellan storstad och landsbygd är markanta. I de sydöstra delarna är kvinnors deltagande på arbetsmarknaden så lågt som kring 4 procent. Patriarkala klanbaserade strukturer och värderingar är vanligare på landsbygden, och hos landsbygdsbefolkning som flyttat in i stortstäderna. Flickor registreras inte alltid hos myndigheterna i samband med födsel. Ofrivilliga bortgiften, polygami och hedersrelaterade brott förekommer trots förbud i lagstiftningen. Rådande värderingar uppges också påverka kvaliteten på de rättsliga undersökningarna av dessa brott.

Turkiet är ett mottagarland och transitland för handel med kvinnor. Turkiska myndigheter bedriver tillsammans med den internationella migrationsorganisationen IOM, delvis finansierat av Sverige, en kampanj som omfattar bland annat media, räddningsaktioner via hjälptelefon och utbildning av polis och åklagare. Prostitution är lagligt under förutsättning att man har statlig licens. En kvinna som via människohandel tvingats in i prostitution åtalas inte utan betraktas som offer. Däremot kan en kvinna utan licens åtalas.

15. Barnets rättigheter

Turkiet har ratificerat barnkonventionen, dock med reservation mot vissa artiklar som inte anses vara förenliga med den turkiska synen på minoriteters rättigheter. Barnets bästa ska beaktas vid skilsmässa och utomäktenskapliga barn åtnjuter samma rättigheter som övriga barn.

Barnen utgör en stor grupp i samhället och så många som 31 procent av befolkningen är under 18 år och tillhör de mest utsatta. Barn är oproportionerligt drabbade av fattigdom. Kring en fjärdedel av alla barn under 15 år lever under fattigdomsstrecket, och på landsbygden är siffran ännu högre, knappt 45 procent. Enligt den senaste nationella undersökningen om barnarbete är antalet ekonomiskt aktiva barn i åldrarna sex till 17 år 958 000. Detta är en minskning från 1999 då siffran var 1,63 miljoner.

Antalet barn som inte uppnår fem års ålder är minskande, men är fortsatt högt internationellt sett, speciellt i regioner där tillgången till mödravård är dålig. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att minska de negativa effekterna av fattigdom, såsom ekonomiska bidrag till familjer som skickar flickor till skolan

och bättre tillgång till hälsovård. Barnäktenskap förekommer trots att det är förbjudet i lag.

Turkisk lagstiftning rörande brottsmisstänkta barn har reviderats i enlighet med barnkonventionen och omfattande utbildning om barnkonventionen har genomförts för advokater, åklagare och domare. Man har också inrättat speciella domstolar alternativt sektioner av domstolar för rättegångar med barn som tilltalade. Detta omfattar också från och med i år åtal för terrorrelaterad brottslighet. Tilldelning av fullvärdiga resurser till dessa domstolar saknas dock. Straffmyndighetsåldern är 12 år.

Barnens rättigheter har tidigare fått relativt lite uppmärksamhet av såväl regeringen som organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter. Engagemanget har dock ökat och turkiska myndigheter driver idag tillsammans med UNICEF en lång rad projekt, exempelvis rörande fattigdom, barnarbete, och flickors skolgång. Många av projekten finansieras till stor del av Europeiska kommissionen.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Turkiet definierar minoriteter enbart på grundval av religion och exkluderar; till skillnad från relevanta deklarationer och konventioner om mänskliga rättigheter; nationella, etniska eller språkliga minoriteter. Turkiet har med anledning av detta gjort reservationer till flera konventioner.

Det är inte längre förbjudet att uttrycka och sprida tankar och idéer på andra språk än turkiska. Yttrandefriheten kan dock inskränkas med hänsyn till statens integritet. Man förbjuder inte längre publicering av material på andra språk än turkiska, men publicering av material som hotar statens integritet kan föranleda åtal, publikationer kan konfiskeras och utgivning av tidskrifter suspenderas. Lagen om organisationer har reviderats så att man inte längre förbjuder organisationer som hävdar att det finns andra minoriteter än religiösa i Turkiet. Medlemmarna i en organisation får numera på interna möten använda andra språk än turkiska. Organisationer som av myndigheterna anses ha som syfte att "skapa" minoriteter och förstöra Turkiets enhetliga struktur förbjuds fortfarande.

Debatten om minoritetsrelaterade frågor och kulturella rättigheter har fördjupats genom ett flertal övergripande initiativ. Regeringen har initierat en process kallad den "demokratiska öppningen" med det angivna syftet att nå en lösning bland annat på kurdfrågan genom stärkta språkliga och kulturella rättigheter. Inom ramen för denna process har ett flertal steg tagits, samtidigt

har takten för genomförandet av den ”demokratiska öppningen” inte varit så hög som från början förespråkades.

Möjligheterna att utanför det politiska livet använda andra språk än turkiska, såsom kurdiska, har gradvis förbättrats. År 2006 fick en rad privata kurdiska TV- och radiostationer denna möjlighet. Under förra året grundades en statlig TV-kanal som sänder dygnet runt på kurdiska.

Det är numera tillåtet att använda kurdiska under valkampanjer. Däremot är det fortfarande förbjudet att använda andra språk än turkiska i andra politiska sammanhang, exempelvis i parlamentet. Konstitutionen förbjuder också att annat språk än turkiska används som undervisningsspråk eller lärs ut som modersmål till turkiska medborgare vid offentliga utbildningsinstitutioner. Privatundervisning i minoritetsspråk, som armeniska, grekiska och kurdiska, är nu tillåten, men många kurser i kurdiska har lagts ner på grund av byråkratiska restriktioner samt ovilja/oförmåga från kurdisktalande personer att betala för att lära sitt modersmål. Under året öppnades ett institut för universitetsstudier i kurdiska med 20 studenter.

Som ett resultat av att terroristorganisationen PKK under våren 2010 intensifierade sin terrorverksamhet har såväl regeringen som militären poängterat behovet av ökad utveckling och demokrati i regionen i syfte att förebygga terroristattacker. Kontakter mellan regeringen och olika kurdiska grupper har ökat.

Ett antal polisutredningar och rättegångar har initierats gentemot representanter för det kurdiska partiet BDP, inklusive en rad borgmästare (se avsnitt 9), misstänkta för samröre med den i Turkiet illegala organisationen KCK, som av myndigheterna anses vara en del av PKK.

Flera miljoner människor, främst kurder, men också assyr/syrianer lämnade byarna i sydöstra Turkiet från mitten av 1980-talet till slutet av 1990-talet, framförallt på grund av striderna mellan den turkiska militären och PKK. Det finns cirka en (1) miljon internflyktingar. Många av dessa lever i fattigdom. Deras återvändande försvåras av bristande infrastruktur, dispyter om äganderätt till land, landminor och i vissa fall motstånd från de så kallade byvakterna (den av staten avlönade lokala milisen). Inte minst assyr/syrianer har haft svårt att hävda sin äganderätt. En lag om kompensation för skada man lidit i kampen mot terrorismen trädde i kraft 2008 (se avsnitt 18).

Ett nationellt möte om romernas situation anordnades i mars. Ett arbete för att revidera skolböcker och ta bort nedlåtande och diskriminerande textavsnitt har inletts. Även om framsteg skett diskrimineras fortfarande många romer vad gäller tillgången till bostäder, utbildning, social service och anställning.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Turkisk lagstiftning tillåter personer att leva som homo-, bi- eller transsexuell (HBT). Det finns dock ett förbud i strafflagstiftningen mot överträdelser av den allmänna moralen som ibland tillämpas. Samtidigt som transpersoner inom populärkulturen hyllas diskrimineras eller trakasseras många HBT-personer i det dagliga livet. Det finns tecken på att trakasserierna av HBT-personer fortsätter. Det finns även tecken på att HBT-personer utsätts för hatbrott och bara under 2010 har minst sju transpersoner mördats. Anmälan om brott leder inte alltid till åtal och straff för förövarna. Det har även förekommit att förövarna fått sänkta straff då man ansett att de provocerats till den brottsliga handlingen.

Det finns inte något skydd mot diskriminering av HBT-personer. I samband med reformen av den nya turkiska strafflagstiftningen fanns i lagförslaget sexuell läggning med som en av diskrimineringsgrunderna, men det plockades i slutändan bort. Det finns dock en referens till ”andra skäl”. Detsamma gäller konstitutionen. Militären definierar å andra sidan att homosexualitet är en psykosexuell störning. Ett lagförslag om inrättandet av en antidiskriminerings- och likabehandlingsstyrelse har upprättats. Lagförslaget innehåller referens till ”sexuell identitet” som en diskrimineringsgrund.

Sedan ett antal år har olika HBT-organisationer åtalats av turkiska myndighetsföreträdare för att strida mot lag och moral med yrkande på att de skall upplösas. Samtliga fall har avgjorts till organisationernas fördel, eller avvisats av relevant domstol med hänvisning till såväl turkisk lagstiftning som till internationella konventioner om mänskliga rättigheter och EU:s medlemskapskriterier.

HBT-personer utsätts för de traditionella patriarkala strukturerna och heteronormativa värderingar som inte minst förekommer på landsbygden, och det finns uppgifter om hedersrelaterade brott, trots förbud i lagstiftning.

18. Flyktingars rättigheter

Situationen i Turkiet under de senaste decennierna har medfört att många människor emigrerat eller flytt. Även om antalet minskat genererar landet fortfarande asylsökande till EU. Turkiets geografiska placering gör även landet intressant för illegal transitering och människohandel från Mellanöstern, Asien och Afrika.

Turkiet har ratificerat 1951 års Genèvekonvention angående flyktingars rättsliga ställning, liksom 1967 års tilläggsprotokoll. Dock finns en ingripande reservation – en geografisk begränsning – vilken innebär att konventionen endast tillämpas på personer från Europa. Icke-européer som bedöms vara skyddsbehövande ges ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i avvaktan på vidarebosättning i tredje land, vilket administreras i UNHCR:s regi.

Turkiet saknar motsvarighet till svensk utlänningslag. Nuvarande asylreglering är från 1994 och behov föreligger att ersätta denna. Arbete pågår med en ny författning. Den nuvarande asylhanteringen bygger på ett samspel mellan UNHCR och turkiska myndigheter. Asylsökande hänvisas i första hand till UNHCR för registrering/öppnande av asylärende. Tjugofem mindre städer i inlandet har valts ut som temporära uppehållsorter för asylsökande. På respektive ort registreras de sökande hos polismyndigheten som påbörjar identitetskontroll och asylutredning parallellt med den som UNHCR bedriver. Myndigheterna är beroende av UNHCR:s bedömningar.

Ett organiserat mottagningssystem för att tillgodose asylsökandes basbehov saknas. Myndigheterna bistår inte med kost, logi eller finansiella bidrag. Viss möjlighet till läkarvård finns. UNHCR har möjlighet att under begränsad tid hjälpa de mest behövande med visst kontantstöd. Framsteg har gjorts vad gäller flyktingbarns rätt till hälsa och utbildning.

Mellan 950 000 och 1,2 miljoner människor beräknas ha lämnat sina hem på grund av stridigheterna mellan den turkiska militären och PKK i sydöstra Turkiet sedan 1986. Majoriteten har inte kunnat återvända hem. Många lever under fattiga och utsatta förhållanden i storstäderna i sydöst eller i västra Turkiet. Ett ansökningsförfarande för att få kompensation för ekonomisk förlust i samband med kampen mot terrorismen har införts.

19. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Enligt officiell statistik är cirka 12 procent av befolkningen funktionshindrade. Huvudorsakerna till funktionshinder anses vara giftermål mellan nära släktingar samt arbetsskador. Många funktionshindrade göms undan av sina familjer. Ansvaret för omsorg av funktionshindrade barn ligger också huvudsakligen på familjen. Behov av ökad informationsspridning för att motverka fördomar mot funktionshindrade finns.

Det finns små möjligheter till rehabilitering. Tillgången till personliga assistenter, handikappanpassade offentliga byggnader, utbildning och förvärvsarbete är liten. Mer än en tredjedel av de funktionshindrade är

analfabeter. Enligt uppgift finns cirka 19 000 anställda med funktionshinder i offentliga institutioner. Av dessa är 15 000 män och 4 000 kvinnor.

En ny lag om funktionshindrade trädde i kraft 2005. Lagen förbjuder diskriminering av funktionshindrade, men innehåller inga sanktionsmedel. Lagen har karaktär av målsättningar och principer snarare än rättigheter, men innebär samtidigt ett steg framåt. Genom en ändring i konstitutionen möjliggjordes under året positiv särbehandling av funktionshindrade. År 2010 utnämndes dessutom till ”tillgänglighet för alla-året”.

Ingen nationell mekanism för att övervaka efterlevnaden av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har inrättats.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det finns ett flertal av regeringen oberoende organisationer för mänskliga rättigheter i landet. De mest kända är Human Rights Foundation of Turkey (HRFT) och Human Rights Association (HRA). Andra organisationer är KADER och Women for Women's Human Rights som fokuserar på kvinnofrågor. Antalet organisationer ökar och de spelar en mer aktiv roll i det offentliga livet. Det förekommer en ökad dialog, främst på ad hoc basis, mellan företrädare för regeringen och frivilligorganisationerna. EU-ministern träffar varje år företrädare för det civila samhället. Utöver detta årliga diskussionstillfälle förekommer, enligt det civila samhället, ingen regelbunden, strukturerad dialog. Regeringen har fått stark kritik för att inte ha konsulterat det civila samhället i samband med upprättandet av ett lagförslag om en oberoende MR-institution (se avsnitt 6).

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

EU-kommissionen har ett nära samarbete med turkiska myndigheter om Turkiets EU-anpassning, bland annat vad gäller mänskliga rättigheter, och kommissionens översynsrapporter till Europeiska rådet torde ha positiv inverkan på utvecklingen av mänskliga rättigheter i landet. Turkiet samarbetar med internationella organisationer på området mänskliga rättigheter, inte minst de FN-organ som finns på plats i landet. Europarådets parlamentariska församling har upphört med sin särskilda övervakning av Turkiet, men dialogen fortsätter i vissa frågor såsom utbildningsinsatser inriktade på rättsväsendet. Turkiet intar en restriktiv hållning i samarbetet med OSSE:s minoritetskommissarie.

Regeringen fattade i januari 2010 beslut om en ny samarbetsstrategi för utvecklingssamarbetet med Turkiet för perioden 2010 till utgången av 2013. Till de prioriterade områdena hör ökade satsningar på jämställdhet, demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter. Samarbetet syftar till att stärka Turkiets demokratiska strukturer och förmåga att genomföra nödvändiga reformer inför ett EU-medlemskap. Konkreta områden för svenskt stöd är lokal demokrati, det civila samhället och dess arbete med mänskliga rättigheter och jämställdhet i olika former samt rättsreform. Sveriges kommuner och landsting får bidrag av Sida för att administrera vänortssamarbete samt ett kommunalt nätverk mellan svenska och turkiska kommuner och kommunförbund. Domstolsverket har sedan år 2009 ett samarbete med det turkiska justitieministeriet för att öka effektiviteten och stärka förtroendet för de turkiska domstolarna. Insatsens specifika utformning sker löpande i samarbete mellan Domstolsverket och det turkiska Justitieministeriet och omfattar bland annat etablerandet av en överklagandedomstol.